

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ: ΕΠΙΣΤΟΛΗ 1η «ΠΡΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΝ»

Ο Διονύσιος Ι (430-367) κυβέρνησε στις Συρακούσες έως τον θάνατό του για περίπου τριάντα χρόνια. Οι συνεχείς πόλεμοι τους οποίους διεξήγε είχαν σαν αποτέλεσμα την αύξηση των ορίων του κράτους του και της επιρροής τους σε ολόκληρη της Σικελία, που έφτανε μάλιστα έως και την απέναντι ηπειρωτική ακτή, στην περιοχή των Μολοσσών. Ο Διονύσιος κίνησε το ενδιαφέρον του Ισοκράτη, ο οποίος έψαχνε να βρει μία ισχυρή προσωπικότητα προκειμένου να του προτείνει να αναλάβει εκείνος την ηγεμονία όλης της Ελλάδας, προκειμένου να επιτευχθούν δυο πολυπόθητοι στόχοι, πρώτον να ειρηνεύσουν από τους εσωτερικούς πολέμους οι ελληνικές πόλεις – κράτη, αλλά και δεύτερον, ίσως και σημαντικότερον, να επιχειρηθεί μία εκστρατεία εναντίον των Περσών, ώστε να αποκλεισθεί κάθε ενδεχόμενο παρεμβάσεων τους στο μέλλον στα πολιτικά πράγματα της Ελλάδας, κάτι που συνέβαινε συνεχώς και αυξητικές τάσεις τον τελευταίο καιρό. Η επιστολή αυτή έχει ως σκοπό να τονώσει το ήδη ενυπάρχον ενδιαφέρον του Διονυσίου για μία παρόμοια ενέργεια, αλλά και να ενισχύσει στον εσωτερικό του ελλαδικού χώρου την πρόταση αυτή, ώστε αν έρθει εκείνη η στιγμή, να είναι αρκετά προετοιμασμένη η πολιτική κοινότητα.

- (1) Εἰ μὲν νεώτερος ἦν, οὐκ ἂν ἐπιστολὴν ἔπεμπον, ἀλλ' αὐτὸς ἂν σοι πλεύσας ἐνταῦθα διελέχθην· ἐπειδὴ δ' οὐ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ὃ τε τῆς ἡλικίας τῆς ἐμῆς καιρὸς καὶ τῶν σῶν πραγμάτων συμβέβηκεν, ἀλλ' ἐγὼ μὲν προαπείρηκα, τὰ δὲ πράττεσθαι νῦν ἀκμὴν εἴληφεν, ὥς οἶόν τ' ἐστὶν ἐκ τῶν παρόντων, οὕτω σοι πειράσομαι δηλῶσαι περὶ αὐτῶν.
- (2) Οἶδα μὲν οὖν ὅτι τοῖς συμβουλευεῖν ἐπιχειροῦσιν πολὺ διαφέρει μὴ διὰ γραμμάτων ποιεῖσθαι τὴν συνουσίαν ἀλλ' αὐτοὺς πλησιάσαντας, οὐ μόνον ὅτι περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ῥᾶον ἂν τις παρὼν πρὸς παρόντα φράσειεν ἢ δι' ἐπιστολῆς δηλώσειεν, οὐδ' ὅτι πάντες τοῖς λεγομένοις μᾶλλον ἢ τοῖς γεγραμμένοις πιστεύουσιν, καὶ τῶν μὲν ὥς εἰσηγημάτων, τῶν δ' ὥς ποιημάτων ποιοῦνται τὴν ἀκρόασιν· (3) ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐν μὲν ταῖς συνουσίαις, ἣν ἀγνοηθῇ τι τῶν λεγομένων ἢ μὴ πιστευθῇ, παρὼν ὁ τὸν λόγον διεξιὼν ἀμφοτέροις τούτοις ἐπήμυνεν, ἐν δὲ τοῖς ἐπιστελλομένοις καὶ γεγραμμένοις, ἣν τι συμβῇ τοιοῦτον, οὐκ ἔστιν ὁ διορθῶσων· ἀπόντος γὰρ τοῦ γράψαντος ἔρημα τοῦ βοηθήσοντός ἐστιν. Οὐ μὲν ἀλλ' ἐπειδὴ σὺ μέλλεις αὐτῶν ἔσεσθαι κριτῆς, πολλὰς ἐλπίδας ἔχω φανήσεσθαι λέγοντας ἡμᾶς τι τῶν δεόντων· ἡγοῦμαι γὰρ ἀπάσας ἀφέντα <σε> τὰς δυσχερείας τὰς προειρημένας αὐταῖς ταῖς πράξεσιν προσέξειν τὸν νοῦν. (4) Καίτοι τινὲς ἤδη με τῶν σοὶ πλησιασάντων ἐκφοβεῖν ἐπεχείρησαν, λέγοντες ὥς σὺ τοὺς μὲν κολακεύοντας τιμᾶς, τῶν δὲ συμβουλευόντων καταφρονεῖς. Ἐγὼ δ' εἰ μὲν ἀπεδεχόμην τοὺς λόγους τούτους ἐκείνων, πολλὴν ἂν ἡσυχίαν εἶχον· νῦν δ' οὐδεὶς ἂν με πείσειεν ὥς οἶόν τ' ἐστὶν τοσοῦτον καὶ τῇ γνώμῃ καὶ ταῖς πράξεσιν διενεγκεῖν, ἂν μή τις τῶν μὲν μαθητῆς, τῶν δ' ἀκροατῆς, τῶν δ' εὐρετῆς

γένηται, καὶ πανταχόθεν προσαγάγεται καὶ συλλέξεται, δι' ὧν οἶόν τ' ἐστὶν ἀσκῆσαι τὴν αὐτοῦ διάνοιαν. (5) Ἐπήρθην μὲν οὖν ἐπιστέλλειν σοι διὰ ταῦτα. Λέγειν δὲ μέλλω περὶ μεγάλων πραγμάτων καὶ περὶ ὧν οὐδενὶ τῶν ζώντων ἀκοῦσαι μᾶλλον ἢ σοὶ προσήκει. Καὶ μὴ νόμιζέ με προθύμως οὕτω σε παρακαλεῖν, ἵνα γένη συγγράμματος ἀκροατής· οὐ γὰρ οὗτ' ἐγὼ τυγχάνω φιλοτίμως διακείμενος πρὸς τὰς ἐπιδείξεις οὔτε σὺ λανθάνεις ἡμᾶς ἤδη πλήρης ὧν τῶν τοιούτων. (6) Πρὸς δὲ τούτοις κάκεῖνο πᾶσι φανερόν, ὅτι τοῖς μὲν ἐπιδείξεως δεομένοις αἱ πανηγύρεις ἀρμόττουσιν, – ἐκεῖ γὰρ ἂν τις ἐν πλείστοις τὴν αὐτοῦ δύναμιν διασπείρειεν, – τοῖς δὲ διαπράξασθαί τι βουλομένοις πρὸς τοῦτον διαλεκτέον ὅστις τάχιστα μέλλει τὰς πράξεις ἐπιτελεῖν τὰς ὑπὸ τοῦ λόγου δηλωθείσας. (7) Εἰ μὲν οὖν μίᾳ τινι τῶν πόλεων εἰσηγούμεν, πρὸς τοὺς ἐκείνης προεστῶτας τοὺς λόγους ἂν ἐποιούμεν· ἐπειδὴ δ' ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας παρεσκευάσμαι συμβουλευεῖν, πρὸς τίν' ἂν δικαιότερον διαλεχθεῖν ἢ πρὸς τὸν πρωτεύοντα τοῦ γένους καὶ μεγίστην ἔχοντα δύναμιν; (8) Καὶ μὴν οὐδ' ἀκαίρως φανησόμεθα μεμνημένοι περὶ τούτων. Ὅτε μὲν γὰρ Λακεδαιμόνιοι τὴν ἀρχὴν εἶχον, οὐ ῥάδιον ἦν ἐπιμεληθῆναί σοι τῶν περὶ τὸν τόπον τὸν ἡμέτερον, οὐδὲ τούτοις ἐναντία πράττειν ἅμα καὶ Καρχηδονίοις πολεμεῖν· ἐπειδὴ δὲ Λακεδαιμόνιοι μὲν οὕτω πράττουσιν ὥστ' ἀγαπᾶν ἦν τὴν χώραν τὴν αὐτῶν ἔχωσιν, ἢ δ' ἡμετέρα πόλις ἡδέως ἂν αὐτὴν σοι παράσχοι συναγωνιζομένην εἴ τι πράττοις ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀγαθόν, πῶς ἂν παραπέσοι καλλίων καιρὸς τοῦ νῦν σοι παρόντος; (9) Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ μήτε δημηγορῶν μήτε στρατηγῶν μήτ' ἄλλως δυνάστης ὧν οὕτως ἐμβριθὲς αἵρομαι πρᾶγμα καὶ δυοῖν ἐπιχειρῶ τοῖν μεγίστοις, ὑπὲρ τε τῆς Ἑλλάδος λέγειν καὶ σοὶ συμβουλευεῖν. Ἐγὼ γὰρ τοῦ μὲν πράττειν τι τῶν κοινῶν εὐθὺς ἐξέστην, – δι' ἃς δὲ προφάσεις πολὺ ἂν ἔργον εἴη μοι λέγειν, – τῆς δὲ παιδεύσεως τῆς τῶν μὲν μικρῶν καταφρονούσης, τῶν δὲ μεγάλων ἐφικνεῖσθαι πειρωμένης οὐκ ἂν φανείην ἄμοιρος γεγεννημένος. (10) Ὡστ' οὐδὲν ἄτοπον, εἴ τι τῶν συμφερόντων ἰδεῖν ἂν μᾶλλον δυνηθείην τῶν εἰκῇ μὲν πολιτευομένων, μεγάλην δὲ δόξαν εἰληφότων. Δηλώσομεν δ' οὐκ εἰς ἀναβολὰς, εἴ τινος ἄξιοι τυγχάνομεν ὄντες, ἀλλ' ἐκ τῶν ῥηθήσεσθαι μελλόντων.

.....

ΣΧΟΛΙΑ

1. Εἰ...ἦν, οὐκ ἂν...ἔπεμπον, ἀλλ'...διελέχθην: υποθετικός λόγος του αντίθετου του πραγματικού. Η επιστολή αυτή με βάση τα ιστορικά γεγονότα που παρουσιάζει, ή έστω υπαινίσσεται, έχει χρονολογηθεί για μετά το έτος 371π.Χ., όταν δηλ. οι Σπαρτιάτες ηττήθηκαν στην μάχη των Λεύκτρων από την Βοιωτική ομοσπονδία, αλλά και πριν από την έναρξη των εχθροπραξιών μεταξύ του Διονυσίου και των Καρχηδονίων, οι οποίες ξεκίνησαν το 368. Σ' αυτήν την περίπτωση ο Ισοκράτης δεδομένου ότι γεννήθηκε το 463π.Χ. πρέπει όταν συγγράφει αυτήν την επιστολή να βρίσκεται μεταξύ του 65^{ου} και 68^{ου} έτους της ηλικίας του. **πλεύσας:** συνημμ. τροπική μτχ. **ἐπειδὴ δ' οὐ...συμβέβηκεν:** 'επειδὴ όμως δεν έχει συμπέσει - συνταιριάξει', αιτιολογική πρόταση **κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους:** 'κατὰ την ἰδίαν χρονική περίοδο', ο εμπρόθετος συντάσσεται με το 'συμβέβηκεν'. **ὁ τε.. καιρὸς:** 'η κατάλληλη χρονική στιγμή', υποκ. στο 'συμβέβηκεν'. Το 'ὁ' είναι άρθρο. Ο τόνος ανήκει στο άτονο 'τε'. Οι σύνδεσμοι 'τε...καί' καθιστούν αναγκαία την παρουσία της ονομαστικής 'ὁ καιρὸς' μετά το 'καί': «ὁ τε τῆς ἡλικίας τῆς ἐμῆς καιρὸς καὶ <ὁ καιρὸς> τῶν σῶν πραγμάτων». Αν ήθελε να ενώσει τις δυο γενικές θα ήταν ως εξής: «ὁ τῆς ἡλικίας <τε> τῆς ἐμῆς καιρὸς καὶ τῶν σῶν πραγμάτων» **τῆς ἡλικίας καὶ τῶν...πραγμάτων:** γενικές διαιρετικές στο 'καιρὸς'. Η ενδιάμεση γενική, επιθ. προσδ. **ἀλλ' ἐγὼ μὲν προαπείρηκα:** η παρουσία του 'ἀλλὰ' δείχνει ότι η πρόταση είναι αντιθετική στο νόημα με την προηγούμενη, άρα είναι κι αυτή δευτερεύουσα αιτιολογική. Το ρ. 'προ-ἀπαγορεύω, ἀπηγόρευον, ἀπερῶ, ἀπείπον, ἀπείρηκα = υποχωρῶ, ηττώμαι, αποτυγχάνω'. Εδώ αναφερόμενο στην 'ἡλικία' του Ισοκρ. σχετίζεται με την 'ἡττα' του γήρατος, οπότε 'προαπείρηκα = εἶμαι καταβεβλημένος'. **τὰ δὲ... εἴληφεν:** η παρουσία των αντιθετικών συνδέσμων 'μὲν...δὲ' δείχνει ότι αυτή η πρόταση είναι ἴδια με την αμέσως προηγούμενη, άρα είναι κι αυτή επίσης, τρίτη στην σειρά, αιτιολογική, αντιθετικά συνδεδεμένη με την προηγούμενη. 'τὰ δὲ = τὰ σὰ πράγματα', και το άρθρο λειτουργεί εδώ ως δεικτική αντωνυμία 'ταῦτα' σε αττική σύνταξη με το ρ. 'εἴληφεν'. **πράττεσθαι:** συντάσσεται με το 'ἀκμήν εἴληφεν = ἔχουν πάρει μία ανοδική εξέλιξη' ως επιρρηματικό, συμπερασματικό 'ώστε να πραγματοποιηθούν'. **ὥς οἶόν τ' ἐστίν:** 'έτσι όπως είναι δυνατόν με βάση τις παρούσες συνθήκες', αναφορική επιρρηματική πρόταση του τρόπου. Η αναφορική συντάσσεται με το 'δηλῶσαι περὶ αὐτῶν', οπότε θα έπρεπε να ακολουθήσει μετά το απαρέμφατο, όμως προηγείται για λόγους τονισμού του ύφους. Η απρόσωπη έκφραση 'οἶόν τ' ἐστὶ' δεν έχει υποκείμενο, αλλά εννοείται το 'δηλῶσαι' από πιο κάτω. **σοι:** συντάσσεται με το 'δηλῶσαι' ως δοτική προσωπική. **περὶ αὐτῶν:** sc. 'τῶν πραγμάτων'.

2. Οἶδα μὲν οὖν: 'γνωρίζω λοιπόν πολύ καλά', ο σύνδεσμος 'οὖν' δείχνει πως ό,τι θα πει στην συνέχεια βασίζεται πάνω σε ό,τι έχει πει μέχρι στιγμής, πως δηλ. 'η ἡλικία του δεν του επιτρέπει να ταξιδέψει στην Σικελία'. **τοῖς...ἐπιχειροῦσι:** έναρθρη μτχ., ως ουσιαστικό σε θέση δοτικής προσωπικής στο απρόσωπο ρ. 'διαφέρει'. **συμβουλεύειν:** αντικ. στην μτχ. Τρία ήταν τα είδη του ρητορικού λόγου, το 'δικανικό' εντός των δικαστηρίων, το 'συμβουλευτικό' ενώπιον της λαϊκής συνέλευσης, και το 'ἐπιδεικτικό' επ' ευκαιρία μιας εορταστικής εκδηλώσεως. Εδώ υπονοείται το δεύτερο, αν και δεν υπάρχει λαϊκό ακροατήριο. **μὴ...ποιεῖσθαι:** υποκ. στο απρόσωπο ρ. **διὰ γραμμάτων:** 'με ἐπιστολές'. **τὴν συνουσίαν:** 'την συνέντευξη'. **ἀλλ' αὐτοὺς:** 'ἀλλὰ αυτοὶ οἱ ἴδιοι', δηλ. 'τοὺς συμβουλευόντας'. Η αιτιατική της αντων. είναι υποκείμενο στο 'ποιεῖσθαι'. Ο αντιθετικός σύνδεσμος 'ἀλλ' αντιθέτει τον εμπρόθετο 'μὴ διὰ γραμμάτων' με την αντωνυμία. **πλησιάσαντας:** συνημμ. μτχ. στην αντωνυμία, τροπική μτχ. 'με το να έρθουν κοντά', ενν. 'στον παραλήπτη της συμβουλής'. **οὐ μόνον ὅτι... ῥᾶν ἂν...φράσειεν:** 'όχι μόνο για τον λόγο ότι... είναι δυνατόν κάποιος να εκφραστεί ευκολότερα'. Ειδική πρόταση που εδώ λειτουργεί ως ουσιαστική, αιτιολογική, και αιτιολογεί την προηγούμενη άποψη του πως η 'συμβουλή' πρέπει να δίνεται με προσωπική επαφή (πλησιάσαντας). Η έγκλιση του ρ. είναι σε δυνητική ευκτική για το δυνατόν στο παρόν & μέλλον. Ο Ισοκράτης δίνει τρεις λόγους για τους οποίους η προφορική επικοινωνία διαφέρει από την γραπτή. Ο πρώτος λόγος

εντοπίζεται στην ευκολία (ῥᾶον ἂν φράσειεν) διατύπωσης και εκφοράς των σκέψεων. **παρῶν:** συνημμ. μτχ., επιρρημ., υποθετική, και λειτουργεί ως υποθετική πρόταση με απόδοση την δυνητική ευκτική που ακολουθεί. Φτιάχνει ένα ‘λανθάνοντα’ υποθετικό λόγο που με βάση την απόδοσή του είναι της ‘απλής σκέψης’, «εἰ παρῶν τις εἴη, ῥᾶον ἂν φράσειεν πρὸς τὸν παρόντα». **ἥ...δηλώσειεν:** β’ ὅρος συγκρίσεως με διατήρηση της ιδίας εγκλίσεως. Η ‘ευκολία’ με την οποίαν εκφράζεται ο ομιλητής, είναι η πρώτη από τις τρεις αιτίες για τις οποίες προτιμάται η ‘διαπροσωπική επαφή’ στις συμβουλές. Ακολουθεί η δεύτερη. **οὐδ’ ὅτι...πιστεύουσιν:** ‘οὔτε πάλι διότι ὅλοι πιστεύουν περισσότερο τα λόγια παρά τα γραπτά κείμενα’. Αυτή είναι η δεύτερη αιτία για την οποίαν η ‘διαζώσης’ επικοινωνία είναι πιο αποτελεσματική. **τοῖς λεγομένοις μᾶλλον ἢ τοῖς γεγραμμένοις:** δυο έναρθρες μετοχές σε δοτική πτώση ως ουσιαστικά, εκ των οποίων η δεύτερη είναι β’ ὅρος συγκρίσεως. Και οι δυο έναρθρες μτχ. συντάσσονται με το ‘πιστεύουσιν’ ως δοτικές της ‘συμμετοχής’. **τῶν μὲν:** sc. ‘λεγομένων’. Η γενική του άρθρου σε θέση αντωνυμίας. Συντάσσεται με την ρ. έκφραση ‘ποιοῦνται τὴν ἀκρόασιν’ ως γενική ‘διαιρετική’. (Το ὅτι στην ν.ε. η γενική μετά από ρ. αισθήσεως μεταφράζεται ως αιτιατική, αυτό δεν σημαίνει ὅτι είναι αντικείμενο). **ὥς εἰσηγημάτων:** ‘σαν να ἦταν συμβουλές’, αναφορική, παραβολική πρόταση χωρίς ρήμα. Στην κανονική της ανάπτυξη: «καὶ τῶν μὲν ποιοῦνται τὴν ἀκρόασιν <ὥς ἂν ἐποιοῦντο τὴν ἀκρόασιν> τῶν εἰσηγημάτων καὶ ἀκούνε τὴν προφορική ομιλία, ὅπως ακριβῶς θα ἦταν δυνατόν να ἀκούσουν μία πρόταση». **τῶν δ’:** sc. ‘τῶν γεγραμμένων’, το άρθρο ὁ.π. **ὥς ποιημάτων:** ‘σαν να ἦταν δημιουργήματα’, η σύνταξη ὁ.π. Η αντίθεση επικεντρώνεται στην δύναμη της πειθούς της γραπτής και προφορικής επικοινωνίας. Οι ἄνθρωποι δέχονται την προφορική επικοινωνία ως ‘εἰσήγημα’, κάτι που παραπέμπει ευθέως στην ‘συμβουλή – πρόταση – εἰσήγηση’, δηλ. στο εἶδος του ‘λόγου’ που καλεῖται ‘συμβουλευτικός – παραινετικός’. Σ’ αυτό το εἶδος επικοινωνίας η πειθὴ εξαρτάται ὄχι τόσο ἀπὸ το περιεχόμενο του λόγου, ὅσο ἀπὸ το ὕφος, την επιβλητικότητα και τον τόνο της φωνῆς του πομποῦ, γι’ αυτό και είναι πιο ἄμεση, ἀφοῦ διοχετεύεται στον δέκτη μέσω του συναισθήματος. Αντιθέτως οι ἄνθρωποι αντιμετωπίζουν την γραπτή επικοινωνία ως ‘ποίημα’, δηλ. ως ἀποτέλεσμα ‘τεχνικής’, κάτι που παραπέμπει στο ‘δικανικό’ εἶδος ‘λόγου’. Σ’ αυτήν την μορφή επικοινωνίας η πειθὴ δεν εξαρτάται πλέον ἀπὸ τον τόνο της φωνῆς του πομποῦ, ἀλλὰ ἀπὸ την λογική σχέση με την οποίαν ἔχει συνδέσει λέξεις και προτάσεις μεταξύ τους, πράγματα που τα ελέγχει περισσότερο ο νους, παρά το συναίσθημα, και γι’ αυτόν τον λόγο η πειθὴ επιτυγχάνεται δυσκολότερα.

3. ἐν μὲν ταῖς συνουσίαις: ‘στις διαπροσωπικές επαφές’. **ἦν ἀγνοηθῆ...ἥ...μὴ πιστευθῆ...ὁ... διεξιὼν ...ἐπάμυνεν:** ευθύς υποθετικός λόγος με υποτακτική στην υπόθεση και με ἀόριστο οριστικής στην απόδοση, ο οποίος ὁμως εξυπηρετεῖ ἀνάγκες Ενεστώτα, γνωστός ως ‘γνωμικός ἀόριστος’. Ο υποθ. λόγος εκφράζει την ἀόριστη επανάληψη στο παρόν & μέλλον. Αυτός είναι ο τρίτος λόγος για τον οποίον η ‘διαπροσωπική επαφή’ υπερिशύει της γραπτής. **παρῶν:** αιτιολογική μτχ. **ὁ...διεξιὼν:** έναρθρη μτχ. ως ουσιαστικό, υποκ. στο ρ. ‘ἐπήμυνεν’. **ἀμφοτέροις τούτοις ἐπήμυνεν:** ‘έρχεται σε βοήθεια αὐτῶν τῶν δυο’, δηλ. του ἐνδεχομένου κάτι να ‘αγνοηθεῖ’ ἢ να μὴ γίνεῖ ‘πιστευτό’. Η δοτική ‘τούτοις’ συντάσσεται με το ρ. ως δοτική ‘καθαρή’ της συμμετοχής, ἡ ἄλλη είναι επιθ. προσδ. **ἥ τι συμβῆ:** σ’ αυτήν την υποθ. πρόταση η αντωνυμία ‘τι’ ως υποκείμενο προηγείται του ρήματος, κάτι που στην προηγούμενη υπόθεση ο Ἰσοκράτης το ἀρνήθηκε, για να ἀποφύγει την χασμωδία. **οὐκ ἔστιν ὁ διορθῶσων:** αυτήν την ἐλαττωματικότητα την γραπτής επικοινωνίας ἔχει παρατηρήσει και ο Σωκράτης στον διάλογό του με τον Φαῖδρο (Πλ.Φαῖδρος, 275d-e). **ἀπόντος γὰρ τοῦ γράψαντος:** γενική ἀπόλυτη, αιτιολογική μτχ. **ἔρημα...ἔστιν:** υποκείμενο στο ρ. δεν υπάρχει, ἀλλὰ ἐνν. η αιτιατική πληθυντικού ‘τὰ ἐπιστελλόμενα καὶ γεγραμμένα’ ἀπὸ τις πιο πάνω δοτικές. Η σύνταξη ἐδὼ είναι αττική. Το ἐπίθετο ‘ἔρημα’ είναι σε αιτιατική πληθυντικού ουδετέρου ως κατηγορ. **τοῦ βοηθήσαντος:** έναρθρη μτχ. ως ουσιαστικό συντασσόμενη με το ἐπίθετο ‘ἔρημα’ ως γενική διαιρετική. Οι μεταφράσεις ἀπὸ μία γλώσσα στην ἄλλη δεν τηροῦν πάντοτε την συντακτική δομή των λέξεων, δηλ. να μὲν την έκφραση ‘ἔρημός εἰμί τινος’ την ἀποδίδουμε στην ν.ε. ως ‘δεν ἔχω – στερούμαι κάτι’, κι ἔτσι να δι-

νουμε την εντύπωση ότι το ‘τινος’ είναι αντικείμενο, όμως στην ελληνική η γενική αποδίδει την ‘διαιρετικότητα’, κι αν αποφασίζαμε να την τηρήσουμε κατά γράμμα στην, θα μεταφράζαμε ως ‘έχω έλλειψη από κάτι’. Δηλ. η έκφραση ‘οὗτος στερεΐται παιδείας’ μπορεί πρόχειρα να μεταφράζεται ως ‘αυτός δεν έχει παιδεία’, αλλά κατ’ ουσίαν σημαίνει ‘αυτός έχει έλλειψη από παιδεία’. **Οὐ μὲν ἄλλ’:** ‘αλλά όμως σίγουρα’. **αὐτῶν ἔσσεσθαι κριτῆς:** ‘επειδή πρόκειται εσύ να γίνεις ο κριτής αυτών εδώ’, δηλ. ‘τῶν ἐπιστελλομένων καὶ γεγραμμένων’, δηλ. ‘της επιστολῆς την οποία συγγράφω για σένα’. Η γενική ‘αὐτῶν’ συντάσσεται με το επίθετο ‘κριτῆς’ ως γενική αντικειμενική. **φανήσεσθαι λέγοντας ἡμᾶς:** ‘διατηρώ πολλές ελπίδες ότι θα αποδειχθῶ εγώ ότι λέω’, το απαρέμφοτο είναι αντικείμενο στην ρ. έκφραση ‘ἐλπίδας ἔχω = ἐλπίζω’. Υποκείμενο του απαρεμφ. είναι η αιτιατική ‘ἡμᾶς = ἐμέ’, και η μτχ. είναι συνημμ. κατηγορηματική. **τι τῶν δεόντων:** η αντωνυμία είναι σύστοιχο αντικ. στην μτχ. ‘λέγοντας’ και η γενική είναι διαιρετική. **ἀπάσας ἀφέντα <σε> τὰς δυσχερείας τὰς προειρημένας:** ‘πιστεύω λοιπόν ότι εσύ αφού παραλείψεις όλες τις δυσκολίες αυτές που προαναφέρθηκαν, θα στρέψεις τον νου σου αποκλειστικά στις ενέργειες’. Το επίθετο είναι κατηγορηματικός προσδ. Η μτχ. ‘ἀφέντα’ σε αιτιατική ενικού αρσενικού γένους είναι χρονική. Η αντωνυμία είναι υποκείμενο στο απαρέμφοτο ‘προσέξιν’. Η αιτιατική πληθυντικού του ουσιαστικού είναι αντικείμενο της μτχ. Η έναρθρη μτχ. που ακολουθεί είναι σε θέση ουσιαστικού ως παράθεση στο αμέσως προηγούμενο. Η δοτική της αντωνυμίας ‘αὐταῖς’ είναι κατηγορηματικός προσδ. του τρόπου, που όμως αποδίδεται στην ν.ε. ως επίρρημα ‘αποκλειστικά’. Η δοτική του ουσιαστικού που ακολουθεί συντάσσεται με την έκφραση ‘προσέχω τὸν νοῦν’ ως δοτική καθαρῆς της συμμετοχής. Η αιτιατική ‘τὸν νοῦν’ είναι κανονικό αντικ. στο απαρέμφοτο.

4. Καίτοι τινές...ἐκφοβεῖν ἐπεχείρησαν: ‘σίγουρα όμως κάποιοι από αυτούς που βρέθηκαν κοντά σου, προσπάθησαν να με εκφοβήσουν’. **τούς μὲν κολακεύοντας τιμᾶς, τῶν δὲ συμβουλευόντων καταφρονεῖς:** ‘με το να μου λένε ότι εσύ εκτιμᾶς εκείνους που σε κολακεύουν, ενώ περιφρονεῖς εκείνους που σε συμβουλεύουν’. Σίγουρα ο Ισοκρ. δεν λέει την αλήθεια, γιατί αποκλείεται στην Αθήνα να βρέθηκαν άνθρωποι του στενού περιβάλλοντος Διονυσίου, ή κάποιοι που να τον γνώριζαν τόσο καλά, ώστε να του δώσουν τόσο εμπιστευτικές πληροφορίες. Απλώς εδώ ο ρήτορας βασίζει τα λόγια του αυτά πάνω σε μία υποθετική σκέψη: ‘ο Διονύσιος είναι τύραννος· οι τύραννοι έχουν στενούς συνεργάτες· οι στενοί συνεργάτες των τυράννων πάντοτε φοβούνται αυτόν που θα επιχειρήσει να επηρεάσει με συμβουλές τον τύραννο, γιατί έτσι θα χάσουν εκείνοι την δική τους επιρροή’. Επειδή λοιπόν ο Ισοκράτης δεν είναι ‘κόλακας’, αλλά ‘σύμβουλος, θεωρεῖ δεδομένο ότι κάποιοι από την αυλή του Διονυσίου θα τον συκοφαντήσουν, όταν εκείνος θα παραλάβει την επιστολή. **εἰ μὲν ἀπεδεχόμεν...ἂν...εἴχον:** ‘όμως αν εγώ αποδεχόμουν τα λόγια εκείνων, τότε θα παρέμενα αδρανής’, δηλ. ‘δεν θα αποφάσιζα να σου γράψω αυτήν την επιστολή’. Υποθετικός λόγος του αντίθετου του πραγματικού, που δείχνει ότι ο Ισοκρ. τελικά δεν αποδέχεται ‘τα λόγια εκείνων’, πως δηλ. ο Διονύσιος ‘καταφρονεῖ τῶν συμβουλευόντων’. Την ἄρνησή του να αποδεχθεί αυτήν την άποψη την στηρίζει στον εξής συλλογισμό: (i) ‘καταφρονεῖ τῶν συμβουλευόντων’ μόνο εκείνος που υπερέχει ‘στην θεωρία και στην πράξη’ (τῇ γνώμῃ καὶ ταῖς πράξεσιν διενεγκεῖν). (ii) Όμως τέτοιος άνθρωπος – έστω και τύραννος – δεν υπάρχει· και η απόδειξη γι’ αυτό ακολουθεί στην συνέχεια. **οὐδεὶς ἂν με πείσειεν:** ‘κανείς όμως δεν είναι δυνατόν να με πείσει’. **τοσοῦτον καὶ τῇ γνώμῃ καὶ ταῖς πράξεσιν διενεγκεῖν:** ‘ότι είναι δυνατόν να υπερέχει τόσο πολύ στην θεωρητική σκέψη και στην πρακτική εφαρμογή’ **ἂν μή τις...γένηται:** ‘αν κάποιος δεν γινεῖ’. **τῶν μὲν μαθητῆς, τῶν δ’ ἀκροατῆς, τῶν δ’ εὐρετῆς:** ‘γνώστης ορισμένων πραγμάτων, ακροατῆς συγκεκριμένων δασκάλων, δημιουργός ο ίδιος κάποιων στοιχείων’. Από συντακτικής άποψης οι τρεις γενικές του άρθρου ‘τῶν’ λειτουργούν ως ‘γενικές αντικειμενικές’ στα τρία ουσιαστικά. Τα τρία ουσιαστικά λειτουργούν ως κανονικά κατηγορούμενα στο ρ. ‘γένηται’. Και εδώ τώρα ολοκληρώνεται ο συλλογισμός του Ισοκρ. με τον οποίον αποδεικνύει ότι ‘δεν υπάρχει άνθρωπος που να είναι τόσο σοφός (διενεγκεῖν) σε θεωρία και πράξη’, διότι για να υπάρχει, θα πρέπει να συμβεί το σχεδόν αδύνατον, δηλ. να έχει ικανοποιήσει συγχρόνως και τις τρεις προϋποθέσεις της ‘σοφίας’: πρώτον, να έχει μάθει συ-

γκεκριμένα γνωστικά στοιχεία (τῶν μὲν μαθητῆς)· δεύτερον, να έχει βρει τους κατάλληλους δασκάλους (τῶν δ' ἀκροατῆς)· τρίτον, να έχει την ικανότητα να παράγει καινούργια γνώση με βάση την ήδη κατακτημένη. Τα τρία αυτά στάδια είναι εκείνα που για τον Ισοκρ. συνιστούν την 'τέλεια' παιδεία. Επειδή όμως αυτή είναι αν όχι αδύνατη, τουλάχιστον δύσκολη να επιτευχθεί, γι' αυτό πιστεύει ότι ο Διονύσιος αποκλείεται να 'καταφρονεῖ τῶν συμβουλευόντων', και γι' αυτό πήρε την απόφαση να του στείλει αυτήν την 'συμβουλευτική' επιστολή. **καὶ πανταχόθεν...τὴν αὐτοῦ διάνοιαν**: ὅλη αυτή η περίοδος διευκρινίζει το τελευταίο και πιο σημαντικό στοιχεί της 'τέλειας παιδείας', που το έχει μόνο ο 'τῶν δ' εὐρετής'.

5. Ἐπήρθην...διὰ ταῦτα: 'πήρα λοιπὸν το θάρρος να σου στείλω αυτήν την επιστολή ἐξ αἰτίας αὐτῶν', δηλ. των τριών στοιχείων της 'τέλειας παιδείας', τα οποία ο Ισοκρ. θεωρεῖ δεδομένο ὅτι λείπουν ἀπὸ τον Διονύσιο, εἰδάλλως δεν θα του ἔστειλε αυτήν την 'συμβουλευτική' επιστολή. **περὶ ὧν**: 'για τα οποία'. **οὐδενὶ τῶν ζώντων**: 'σε κανένα ἀπὸ τους ζωντανούς ανθρώπους', η δοτική συντάσσεται με το ἀπρόσωπο 'προσῆκει' ως δοτική προσωπική. Η γενική που ακολουθεῖ εἶναι διαιρετική. **ἀκοῦσαι**: υποκείμενο στο ἀπρόσωπο ρ. **ἢ σοι**: δεύτερος ὅρος συγκρίσεως με πρῶτον την δοτική 'οὐδενὶ'. **ἵνα γένη συγγράμματος ἀκροατῆς**: 'και μη νομίζεις ὅτι σε προτρέπω με τέτοια προθυμία, για να γίνεις ἕνας ἀκροατῆς ρητορικοῦ κειμένου'. Ὡς 'σύγγραμμα' ἐννοεῖ το 'γραπτό' κείμενο που σκοπὸ ἔχει να προσεταιριστεῖ ἕνα ἀκροατήριον εἴτε δικαστῶν, ὅπως συμβαίνει με τους 'δικανικούς' λόγους, εἴτε πολιτῶν, ὅπως γίνεται στις πολιτικές ἢ πανηγυρικές συγκεντρώσεις με τους 'ἐπιδεικτικούς' λόγους. Ὁμως ο Ισοκρ. διευκρινίζει ὅτι η επιστολή που του στέλνει δεν ἐξυπηρετεῖ καμία ἀπ' αὐτές τις σκοπιμότητες, ἀλλὰ ἔχει μόνο συμβουλευτικό χαρακτήρα. **οὔτε σὺ λανθάνεις ἡμᾶς**: 'οὔτε ἐσὺ ἀγνοεῖς ἐμᾶς', δηλ. 'τους ρήτορες'. **πλήρης ὧν τῶν τοιούτων**: 'διότι ἔχεις γύρω σου πολλούς τέτοιους', φυσικά ἀναφέρεται στους 'αυλοκόλακες' που τον περιβάλλουν. Το ἐπίθετο εἶναι κατηγορούμενο, η μτχ. εἶναι επιρρ., αιτιολογική, και η γενική συντάσσεται με το ἐπίθετο ως 'γενική διαιρετική'.

6. Πρὸς δὲ τούτοις: 'εκτὸς ἀπ' αὐτά που σου εἶπα'. **τοῖς...δεομένοις**: 'σ' ἐκείνους τους ρήτορες που ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη για ἐπίδειξη', ἑναρθρη μτχ. ως ουσιαστικό, δοτική προσωπική στο 'ἀρμόττουσι'. Η ἐνδιάμεση γενική εἶναι διαιρετική, 'ἐκεῖνοι που ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ προβολῆς'. **ἄν...διασπείρειεν**: δυνητική ευκτική για το δυνατόν στο παρόν και μέλλον. **ἐν πλείστοις**: 'ἐνώπιον πολλῶν'. **τοῖς δὲ...βουλομένοις**: 'ὅμως ἀπὸ ἐκείνους τους ρήτορες οἱ ὁποῖοι θέλουν να ἐπιτύχουν κάτι'. Η ἑναρθρη μτχ. ως ουσιαστικό σε θέση δοτική του ποιητικοῦ αἰτίου δίπλα στο ρηματικό ἐπίθετο 'διαλεκτέον <ἐστί>'. **πρὸς τοῦτον διαλεκτέον**: 'πρέπει να γίνει ἕνας διάλογος με ἐκεῖνον'. **ὅστις...μέλλει**: 'ο ὁποῖος πρόκειται σε σύντομο χρονικό διάστημα'. **τὰς πράξεις ἐπιτελεῖν**: 'να πραγματοποιήσει τις ἐνέργειες'. **τὰς...δηλωθείσας**: 'οἱ ὁποῖες διατυπώθηκαν'. Ἐναρθρη μτχ. ως ουσιαστικό, παράθεση στην λ. 'τὰς πράξεις'. **ὑπὸ τοῦ λόγου**: sc. 'τοῦ ρήτορος', 'ἀπὸ την ομιλία του ρήτορα'. Στην περίοδο αὐτήν ὑπάρχει μία ἀντίθεση, η οποία ἐντοπίζεται ἀνάμεσα στα 'μὲν...δὲ'. Ἀφ' ἐνός ὑπάρχουν οἱ ρήτορες ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐνδιαφέρονται μόνο για την προβολή (ἐπιδείξεως δεομένοις) της προσωπικότητάς τους, και γι' αὐτούς κατάλληλος χώρος εἶναι οἱ εορταστικές ἐκδηλώσεις (αἱ πανηγύρεις). Ἀφ' ἐτέρου ὁμως ὑπάρχουν οἱ ρήτορες ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐνδιαφέρονται να φέρουν εἰς πέρας ἕνα ἔργο και μία ἀποστολή (διαπράξασθαί τι). Αὐτοὶ πρέπει να ἀναπτύξουν ἕνα διάλογο (διαλεκτέον <ἐστί>) με ἐκεῖνον ο ὁποῖος ως ἀποδέκτης της ομιλίας του ρήτορα, θα μπορέσει να υλοποιήσει (ἐπιτελεῖν) τα ὁράματα που διετύπωσε ο ρήτορας με την ομιλία του (ὑπὸ τοῦ λόγου). Εἶναι προφανές ὅτι στην δεύτερη κατηγορία ο Ισοκρ. τοποθετεῖ τον εαυτό του, και στην θέση του ἀκροατῆ – ἐνεργητῆ τοποθετεῖ τον Διονύσιο.

7. Εἰ μὲν οὖν...εἰσηγούμην...ἂν ἐποιούμην: ευθύς υποθ. λόγος που δηλώνει το ‘αντίθετο του πραγματικού’. **Εἰ...μὴ τινι τῶν πόλεων εἰσηγούμην:** ‘αν απευθυνόμουν τώρα σε μία συγκεκριμένη πόλη’, πράγμα βέβαια που δεν συμβαίνει, διότι μπορεί ο Ισοκρ. να στέλνει την επιστολή στον τύραννο των Συρακουσών, όμως το ενδιαφέρον της επιστολής δεν επικεντρώνεται στις Συρακούσες. **πρὸς τοὺς ἐκείνης προεστῶτας:** ‘θα έκανα την ομιλία μου προς εκείνους που βρίσκονται στην εξουσία σ’ εκείνη την πόλη’. **ἐπειδὴ...παρεσκεύασμαι:** αιτιολογική πρόταση. **πρὸς τίν’ ἂν δικαιότερον διαλεχθείην;:** ‘σε ποιόν είναι δυνατόν να απευθυνθῶ με τον λόγο μου σαν την πιο σωστή επιλογή;’. Ο Ισοκρ. στην 2^η παράγραφο τόνισε την σπουδαιότητα του προφορικού λόγου στην επικοινωνία, διότι ἐτσι το περιεχόμενο γίνεται πιο αποδεκτό (τοῖς λεγομένοις μᾶλλον πιστεύουσιν, 2). Τώρα χρησιμοποιεί ένα ρήμα της διαπροσωπικής επικοινωνίας (διαλεχθείην) θέλοντας να δώσει την ψευδαίσθηση ότι η επιστολή του και το ύφος του λόγου του αρμόζει στην ‘δια ζώσης’ επαφή μέσω του λόγου. **ἢ πρὸς τὸν πρωτεύοντα...καὶ...ἔχοντα:** ‘αν όχι στον πιο σημαντικό εκπρόσωπο της φυλής και σ’ αυτόν που ασκεί την μεγαλύτερη επιρροή;’, β’ ὅρος συγκρίσεως. Δυο εμπρόθετοι προσδιορισμοί όπου στην θέση του ουσιαστικού απαντούν έναρθρες μτχχ. **τοῦ γένους:** γενική διαιρετική.

8. οὐδ’ ἀκαίρως: ‘όχι άκαιρά’. **φανησόμεθα μεμνημένοι:** ‘θα φανῶ ότι κάνω μνεία γι’ αυτά τα ζητήματα’, ο πληθυντικός στην ουσία είναι ενικός και αναφέρεται στον ίδιο τον Ισοκρ. **Ὅτε..τὴν ἀρχὴν εἶχον:** Οι Σπαρτιάτες διατήρησαν την ηγεμονία στην Ελλάδα από την λήξη του Πελοποννησιακού πολέμου το 404π.Χ. έως και την μάχη στα Λεύκτρα το 371, όπου και ηττήθηκαν από τον Βοιωτικό συνασπισμό. Στην μάχη εκείνη ο Ιερός Λόχος του Επαμεινώνδα κατέβαλε το στράτευμα του Κλεόμβροτου (Ξενο. Ελλ. VI,5,1-15· Διόδ. XV, 51κ.ε.). Όμως η απώλεια της δυνάμεώς τους δεν συνέβη το 371 αλλά το 369π.χ., όταν οι εξεγερμένοι Μεσσήνιοι εἰλωτες ίδρυσαν δικό τους κράτος με έδρα την Μεσσήνη, και όταν 39 μικρά πολίσματα στην Αρκαδία ενώθηκαν και δημιούργησαν ένα συνασπισμό με έδρα την Μεγαλόπολη. Άρα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι βρισκόμαστε τώρα μετά το 369π.Χ. **ἐπιμεληθῆναί σοι:** το απαρέμφατο υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση, και η δοτική προσωπική. **τῶν περὶ τὸν τόπον:** το άρθρο ουσιαστικοποιεί και τον εμπρόθετο προσδιορισμό στον αριθμό και στην πτώση του, δηλ. σε ένα ουσιαστικό σε γενική πτώση, που εδώ λειτουργεί συντακτικά ως γενική διαιρετική. **οὐδὲ τούτοις ἐναντία πράττειν:** ‘όταν οι Σπαρτιάτες είχαν την ηγεμονία δεν ήταν εύκολο σε εσένα να στραφείς εναντίον εκείνων’, που σημαίνει ότι για τον Διονύσιο ‘τώρα είναι εύκολο’, διότι οι Σπαρτιάτες δεν έχουν πλέον την εξουσία, άρα η επιστολή γράφεται μετά τα γεγονότα σε Μεσσήνη και Αρκαδία το 369. Η δοτική συντάσσεται με το επίθετο ‘έναντίοις’ ως δοτική ‘καθαρή’ της συμμετοχής. Το άναρθρο επίθετο ‘έναντία’ βρίσκεται καταχρηστικά σε θέση συστοίχου αντικειμένου στο ‘πράττειν’ λόγω απουσίας του ουσιαστικού ‘πράξεις’ ως κανονικού συστοίχου αντικειμένου, το οποίο αν υπήρχε, θα είχαμε: ‘έναντίας πράξεις πράττειν’. **καὶ Καρχηδονίοις πολεμεῖν:** Ο Διονύσιος είχε συχνές πολεμικές συγκρούσεις με τους Καρχηδονίους, οι οποίες ξεκίνησαν το 397 έως το 368π.Χ. όταν υπεγράφη μεταξύ τους συνθήκη ειρήνης. Άρα η επιστολή γράφεται σίγουρα το 368, διότι το επόμενο έτος 367 ο Διονύσιος πέθανε. **ὥστ’ ἀγαπᾶν:** ‘ώστε να τους είναι αρκετό’, συμπερασματική πρόταση με απαρέμφατο για να δηλώσει μαζί και τον σκοπό. **ἢ...ἔχωσιν:** υποθετική πρόταση με υποτακτική και με απόδοση το απαρέμφατο ενεστώτα ‘ἀγαπᾶν’. Ο υποθετικός λόγος είναι πλάγιος, διότι η απόδοσή του αντί για κύρια πρόταση είναι απαρέμφατο, όμως δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν και μέλλον. Αν ήταν ευθύς θα είχε την μορφή: ‘ἀγαπῶσιν, ἢν...ἔχωσιν’. **τὴν αὐτῶν:** το άρθρο στην ελληνική γλώσσα μπορεί να μετατρέπει σε ουσιαστικό κάθε μέρος του λόγου στο οποίο προτάσσεται, στον ίδιο αριθμό, γένος, και πτώση που έχει το ίδιο. Εδώ η αυτοπαθής αντωνυμία μετατρέπεται σε έναρθρο ουσιαστικό, παράθεση στην λ. ‘χώραν’. **ἢ δ’ ἡμετέρα πόλις...ἂν...παράσχοι...:** η παρουσία του συνδέσμου ‘δ’ καθιστά την πρόταση αυτήν άμεσα συνδεδεμένη, οπότε και συντακτικά όμοια, με την αρχική αιτιολογική (ἐπειδὴ...πράττουσι). **αὐτήν σοι:** η αυτοπαθής αντωνυμία σε αιτιατική πτώση είναι αντικ. στο ρ., ενώ η δοτική

είναι προσωπική. **συναγωνιζομένην**: ‘*ὡς σύμμαχο*’. Η συμμαχία του Διονυσίου με την Αθήνα τελικά επετεύχθη το 387/6, αλλά λίγους μήνες μετά ο Διονύσιος πέθανε. **εἴ τι πράττοις...ἀγαθόν**: υποθετική πρόταση με Ευκτική και με απόδοση την προηγούμενη δευτερεύουσα αιτιολογική ‘*ἢ δ’ ἡμετέρα...ἂν...παράσχοι*’. Επειδή η απόδοση είναι δευτερεύουσα πρόταση, ο υποθ. λόγος είναι πλάγιος και δηλώνει την απλή σκέψη. **καλλίων καιρός**: ‘*καταλληλότερη χρονική στιγμή*’. **τοῦ...παρόντος**: sc. ‘*καιροῦ*’. **σοι**: ‘*για σένα*’, δοτική χαριστική.

9. εἰ...αἴρομαι: η πρόταση είναι φαινομενικά υποθετική, όμως ουσιαστικά είναι αιτιολογική, γιατί εξαρτάται από ρ. ψυχικού πάθους, ‘*και μην απορείς που εγώ...αναδεικνύω*’. Το ρ. ‘*αἴρομαι*’ ως μέσο έχει την έννοια του ‘*εξυψώνω κάτι για μένα = αναδεικνύω*’. **μήτε δημηγορῶν μήτε στρατηγῶν μήτ’...δυνάστης ὧν**: τρεις συνημμ. mtch., εναντιωματικές. Ο Ισοκρ. ποτέ δεν ανέλαβε στην Αθήνα ρόλο με χαρακτηριστικά δημοσίου αξιώματος, ό,τι κι αν αυτό θα μπορούσε να ήταν. **ἄλλως**: ‘*με κάποιον ιδιαίτερο τρόπο*’. **οὕτως ἐμβριθὲς...πρᾶγμα**: ‘*μία τόσο σοβαρή υπόθεση*’, δηλ. την συμμαχία του Διονυσίου με την Αθήνα. **καὶ δυοῖν ἐπιχειρῶ τοῖν μεγίστοις**: ‘*και επιχειρῶ δυο από τα πιο σπουδαία*’, ο ‘*καὶ*’ συνδέει το ‘*πρᾶγμα*’ με την αιτιατική του δυικού αριθμού ‘*δυοῖν*’, η οποία είναι αντικείμενο στο ‘*ἐπιχειρῶ*’. Ο δυικός ‘*τοῖν μεγίστοις*’ είναι σε γενική πτώση ‘*τῶν μεγίστων*’ ως γενική διαιρετική στο ‘*δυοῖν*’. **λέγειν καὶ...συμβουλευεῖν**: επεξηγηματικά απαρέμφατα. **τοῦ μὲν πράττειν**: έναρθρο απαρέμφατο ως ουσιαστικό σε γενική πτώση, συντασσόμενο με το ‘*ἐξέστην*’ ως γενική ‘*αφαιρετική*’, ‘*εγώ απομακρύνθηκα αμέσως από το να κάνω κάτι από τα δημόσια πράγματα*’. **τι τῶν κοινῶν**: η αόριστη αντωνυμία είναι σύστοιχο αντικ. στο ‘*πράττειν*’, και η έναρθρη γενική είναι διαιρετική. **δὲ ἄς δὲ προφάσεις**: ‘*και για ποιές αιτίες*’, φαινομενικά αναφορική πρόταση, όμως ουσιαστικά είναι πλάγια ερώτηση, αντικείμενο στο ‘*λέγειν*’, το οποίο είναι υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση ‘*ἂν ἔργον εἴη*’. **τῆς δὲ παιδείσεως**: συντάσσεται με το επίθετο ‘*ἄμοιρος*’ ως γενική διαιρετική, ‘*ἄμοιρός εἰμί τινος*’ σημαίνει κ.λ. ‘*δεν συμμετέχω σε τίποτε από κάτι*’. Ο σύνδεσμος ‘*δὲ*’ ενώνει παρατακτικά την πρόταση αυτή με την προηγούμενη του ρ. ‘*ἐξέστην*’, οπότε είναι και οι δυο κύριες. **τῆς...καταφρονούσης**: έναρθρη mtch. ως ουσιαστικό ως παράθεση. **τῶν μὲν μικρῶν**: έναρθρο επίθετο ως ουσιαστικό. Συντάσσεται ως συμπλήρωμα της mtch. ‘*καταφρονούσης*’. Η αρχική σύνταξη του ρ. ήταν ‘*φρονῶ κατά τινος = ἔχω μία άποψη εναντίον κάποιου*’, η πρόθεση μεταφέρθηκε από τον εμπρόθετο στο ρ. και έμεινε η γενική πτώση ως συμπλήρωμα, όχι όμως ‘*αντικείμενο*’. **τῶν δὲ μεγάλων**: έναρθρο επίθετο ως ουσιαστικό, γενική διαιρετική. Ο σύνδεσμος ‘*δὲ*’ ενώνει της δυο γενικές ‘*μικρῶν*’ & ‘*μεγάλων*’. **ἐφικνεῖσθαι**: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στην mtch. **πειρωμένης**: έναρθρη mtch. με το άρθρο να εννοείται από πιο πριν, και λειτουργεί κι αυτή ως παράθεση. **ἄμοιρος γεγεννημένος**: το επίθετο είναι κατηγορούμενο και η mtch. είναι κατηγορηματική.

10. Ὡστ’ οὐδὲν ἄτοπον: sc. ‘*ἐστίν*’, ‘*Συνεπῶς δεν είναι καθόλου περίεργο*’: όχι αυτό που θα πει στην συνέχεια, αλλά αυτό που είπε λίγο πιο πριν, ότι δηλ. . Κύρια συμπερασματική πρόταση, διότι με αυτήν ξεκινά η περίοδος λόγου. Υπάρχουν δυο ειδών τέτοιου είδους προτάσεις: (i) ‘*οὐδὲν ἄτοπὸν ἐστίν = δεν είναι καθόλου περίεργο*’ με αναφορά σε κάτι που ακολουθεί στην συνέχεια, (ii) ‘*οὐδὲν ἄτοπὸν ἐστίν = δεν είναι καθόλου περίεργο*’ με αναφορά σε κάτι που προηγήθηκε. Εδώ ισχύει η περίπτωση (ii). **εἴ...ἂν...δυνηθείην**: ‘*διότι*’ υποθετική πρόταση με τον σύνδεσμο ‘*εἰ*’ και Δυνητική Ευκτική δεν υπάρχει. Ο σύνδεσμος ‘*εἰ*’ στην πρόταση αυτήν λειτουργεί ως ‘*αιτιολογικός*’ και η πρόταση είναι ‘*αιτιολογική*’ με Δυνητική Ευκτική, ‘*εἴ γε μήν, ὅσα εἴρηκα περὶ ἑμαυτοῦ, μηδεὶς δύναται ἂν ἐξελέγξαι με, ὥς ψεύδομαι, πῶς οὐκ ἂν ἤδη δικαίως...ἐπαινοίμην*; Ξεν. Απ. Σωκ. 18 *Επειδὴ λοιπόν, αναφορικά με ὅσα εἶπα για τον εαυτό μου, κανείς δεν είναι δυνατόν να μπορέσει να με κατηγορήσει, ότι δηλ. λέω ψέματα, πῶς δεν είναι δυνατόν πλέον δικαίως να επαινεθῶ*;’. **τι τῶν συμφερόντων ἰδεῖν**: η αόριστη αντωνυμία είναι αντικείμενο στο απαρέμφατο, η έναρθρη mtch. είναι γενική διαιρετική, και το απαρέμφατο είναι αντικείμενο στο ‘*ἂν...δυνηθείην*’.

τῶν εἰκῇ μὲν πολιτευομένων: ‘από εκείνους που εντελώς τυχαία και συμπτωματικά ασχολούνται με την πολιτική’. Η έναρθη μτχ. ως ουσιαστικό είναι σε θέση β’ όρου συγκρίσεως με α’ όρο την εννοούμενη ονομαστική ‘ἐγώ’ ως υποκείμενο του ρήματος. Ο β’ όρος θα μπορούσε να πάρει και την άλλη συντακτική μορφή: ‘<ἐγώ> ἂν δυνηθῇεν μᾶλλον ἰδεῖν...ἢ οἱ πολιτευόμενοι’. **εἰληφότων:** ίδια μτχ. με την ‘πολιτευομένων’. **Δηλώσομεν δ’ οὐκ εἰς ἀναβολὰς:** ‘θα κάνω λοιπόν φανερό χωρίς καμία καθυστέρηση’. **εἴ...τυγχάνομεν:** φαινομενικά υποθετική πρόταση, όμως ουσιαστικά είναι πλάγια ερώτηση ως αντικείμενο στο προηγούμενο ρ. **τινος ἄξιοι ὄντες:** η αόριστη αντων. είναι γενική της αξίας, το άναρθρο επίθετο είναι κατηγορούμενο, και η συνημμ. μτχ. είναι κατηγορηματική.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

(1) Αν ήμουν νεότερος στην ηλικία, δεν θα έστελνα επιστολή, αλλά εγώ ο ίδιος θα συζητούσα εκεί ταξιδεύοντας προς εσένα. Επειδή όμως δεν έχει συμπέσει κατά την ίδια χρονική περίοδο η κατάλληλη χρονική στιγμή από την δική μου ηλικία και από τις δικές σου υποθέσεις, αλλά εγώ έχω καταβληθεί, ενώ εκείνες έχουν μια ανοδική εξέλιξη ώστε να πραγματοποιηθούν, έτσι όπως είναι δυνατόν με βάση τις κρατούσες συνθήκες, έτσι ακριβώς θα επιχειρήσω να εκφραστώ σε σένα γι’ αυτά τα θέματα.

(2) Γνωρίζω λοιπόν πολύ καλά ότι σ’ εκείνους που επιχειρούν να συμβουλευούν, υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον όχι να κάνουν την επικοινωνία μέσω επιστολών, αλλά οι ίδιοι με το να έρθουν κοντά, όχι μόνο διότι για τα ίδια ακριβώς ζητήματα είναι δυνατόν κάποιος αν είναι παρών να εκφραστεί απέναντι στον παρευρισκόμενο πιο εύκολα παρά διότι μπορεί να φανερώσει με επιστολή, ούτε πάλι διότι όλοι πιστεύουν περισσότερο τα λόγια παρά τα γραπτά κείμενα, και ακούνε τα λόγια σαν να είναι συμβουλές, ενώ τις επιστολές σαν να είναι κατασκευάσματα.

(3) Κοντά σ’ όλα αυτά όμως, όσον αφορά τις επικοινωνίες, αν κάτι από αυτά που λέγονται παραλειφθεί ή δεν γίνει πιστευτό, τότε αυτός που έχει τον λόγο επειδή παρευρίσκεται, έρχεται σε βοήθεια αυτών των δυο, ενώ αντιθέτως όσον αφορά τις επιστολές και τα γραπτά κείμενα, αν συμβεί κάτι παρόμοιο, δεν υπάρχει εκείνος που θα τα διορθώσει. Επειδή λοιπόν απουσιάζει αυτός που έκανε στην συγγραφή, τα κείμενα δεν έχουν εκείνον ο οποίος θα βοηθήσει. Αλλά όμως σίγουρα επειδή εσύ πρόκειται να τα κρίνεις αυτά, διατηρώ πολλές ελπίδες ότι θα εγώ θα αποδειχθώ ότι λέω κάτι από τα αναγκαία. Πιστεύω λοιπόν ότι εσύ αφού παραβλέψεις όλες τις δυσκολίες αυτές που προαναφέρθηκαν, θα στρέψεις τον νου σου αποκλειστικά στις ενέργειες.

(4) Σίγουρα όμως κάποιοι από αυτούς που βρέθηκαν κοντά σου, προσπάθησαν να με εκφοβίσουν λέγοντας ότι εσύ εκτιμάς τους κόλακες, ενώ περιφρονείς αυτούς που συμβουλευούν. Όμως εγώ αν αποδεχόμουν τα συγκεκριμένα λόγια εκείνων, τότε θα παρέμενα αδρανής. Τώρα όμως κανείς δεν είναι μπορεί να με πείσει ότι είναι δυνατόν να υπερέχει τόσο πολύ στην θεωρητική σκέψη και στην πρακτική εφαρμογή κάποιος, αν δεν γίνει γνώστης ορισμένων πραγμάτων, ακροατής συγκεκριμένων δασκάλων, δημιουργός ο ίδιος κάποιων στοιχείων, και αν δεν κάνει προσκομίσεις και συγκεντρώσεις από παντού, με τα οποία είναι δυνατόν να εξασκήσει την δική του διανόηση.

(5) Πήρα λοιπόν το θάρρος να σου στείλω αυτήν την επιστολή εξ αιτίας αυτών των λόγων. Πρόκειται λοιπόν να μιλήσω για ζητήματα πολύ σημαντικά, και για τα οποία σε κανένα από τους εν ζωή ευρισκόμενους δεν ταιριάζει περισσότερο να τα ακούσει, παρά σε εσένα. Και να μη νομίζεις ότι εγώ με τόση μεγάλη προθυμία σε παροτρύνω, για να γίνεις ένας ακροατής ρητορικού κειμένου. Διότι ούτε εγώ συμβαίνει να είμαι με ιδιαίτερη προτίμηση προς τους εντυπωσιακούς λόγους, ούτε κι εσύ αγνοείς εμάς, διότι έχεις γύρω σου πολλούς τέτοιους.

(6) Εκτός απ’ αυτά κι εκείνο είναι φανερό σε όλους, ότι δηλ. σ’ εκείνους τους ρήτορες που υπάρχει η ανάγκη για επίδειξη, ταιριάζουν οι εορταστικές εκδηλώσεις – καθώς εκεί μπορεί κάποιος ενώπιον πολλών να διασκορπίσει την

δύναμή του – όμως από εκείνους τους ρήτορες οι οποίοι θέλουν να επιτύχουν κάτι, πρέπει να γίνει ένας διάλογος με εκείνον, ο οποίος πρόκειται σε σύντομο χρονικό διάστημα να πραγματοποιήσει τις ενέργειες οι οποίες διατυπώθηκαν από την ομιλία του ρήτορα.

(7) Αν λοιπόν απευθυνόμουν τώρα σε μία συγκεκριμένη πόλη, θα έκανα την ομιλία μου προς εκείνους που βρίσκονται στην εξουσία σ' εκείνη την πόλη. Επειδή όμως έχω προετοιμαστεί να δώσω συμβουλές προκειμένου για την σωτηρίας της Ελλάδος, σε ποιόν είναι δυνατόν να απευθυνθώ με τον λόγο μου σαν την πιο σωστή επιλογή, αν όχι στον πιο σημαντικό εκπρόσωπο της φυλής, και σ' αυτόν που ασκεί την μεγαλύτερη επιρροή;

(8) Έτσι λοιπόν όχι άκαιρα θα φανώ ότι κάνω μνεία γι' αυτά τα ζητήματα. Γιατί όταν οι Λακεδαιμόνιοι είχαν την ηγεμονία, δεν ήταν σε εσένα εύκολο να φροντίσεις για την περιοχή την δική μας, ούτε να στραφείς εναντίον εκείνων την ίδια στιγμή και να πολεμάς τους Καρχηδονίους. Επειδή λοιπόν οι Λακεδαιμόνιοι έτσι ενεργούν ώστε να τους αρκεί, αν έχουν υπό την κατοχή τους την δική τους περιοχή, και επειδή η δική μας πόλη ευχαρίστως είναι δυνατόν να προσφέρει τον εαυτό της ως συναγωνιστή, αν εσύ κάνεις κάτι καλό υπέρ της Ελλάδος, πώς είναι δυνατόν να συμβεί καταλληλότερη χρονική στιγμή για σένα από την τωρινή;

(9) Και μην απορήσεις που εγώ, αν και δεν είμαι αγορητής στο βήμα ούτε στρατηγός ούτε με κάποιον ιδιαίτερο τρόπο εξουσιαστής, αναδεικνύω μια τόσο σοβαρή υπόθεση, και επιχειρώ δυο από τα πιο σπουδαία πράγματα, δηλ. να μιλώ για το συμφέρον της Ελλάδος και να δίνω συμβουλές σε σένα. Εγώ λοιπόν απομακρύνθηκα αμέσως από το να ασχοληθώ με κάποιο από τα δημόσια ζητήματα – και θα ήταν δύσκολο σε μένα να πω για ποιές αιτίες – όμως δεν είναι δυνατόν να φανώ ότι είμαι εντελώς άσχετος με την παιδεία εκείνην που περιφρονεί να ασήμαντα, ενώ αντιθέτως προσπαθεί να φτάσει στα σπουδαία.

(10) Συνεπώς δεν είναι καθόλου περίεργο, διότι είναι δυνατόν εγώ να μπορώ να διακρίνω κάτι απ' αυτά που μας συμφέρουν, περισσότερο σε σύγκριση μ' εκείνους που ασχολούνται εντελώς συμπτωματικά με την πολιτική, αλλά όμως έχουν αποκτήσει μεγάλη φήμη. Δεν θα καθυστερήσω λοιπόν να κάνω φανερό αν εμείς συμβαίνει να αξίζουμε κάτι, αλλά αμέσως θα με βάση αυτά που θα λεχθούν στην συνέχεια....